

ספר

נאמר מינים

פרשת תרומה

מאת

הרב הגאון החסיד

ר' אברהם יוסף פסח (פסחוביץ)

זצ"ל

יו"ל ע"י נכדי המחבר

א) ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לכו תקחו את תרומתי. רש"י ז"ל פי' לי לשמי, וכן פי' לקמן על פסוק "ועשו לי מקדש" לשמי, וע"כ ז"ל דהוכחת רש"י ז"ל, דכאן הוא הפי' לי לשמי, משום דרש"י מפרש^ה זכמ"ד דכל לי לו לך ולהם הסמוכים אלל דיצור, דהפי' הוא בשביל, וכאן שלא נאמר אלל דיצור, הוכרח רש"י ז"ל לפרש לי לשמי, והמפרשים הקשו^ה הא אמרי' לעולם יעסוק אדם בתורה

ומנות אפילו שלא לשמה, דמתוך שלא לשמה צא לשמה, ומ"ט כאן צנצנת המשכן הי' צריך להיות לשמה בלבד.

ויתכן לומר דהנה אי' צמדרש שיר השירים^ג (שה"ש רב א' א'), "מזמור שיר חנוכה הצית לדוד", סברין מימר שאמרן דוד, לא אמרן דוד, אלל שלמה, ותלה צדוד ומציא המדרש ראי' מפסוק "כמגדל דוד" וגו', דתלה צדוד, וע"כ הטעם של

^א בראשית כ"ח ט"ו ד"ה דברתי לך: לצרכך ועליך מה שהבטחתי לאברהם על זרעו לך הבטחתי ולא לעשו שלא אמרתי לו כי יצחק יקרא לך זרע אלא כי ביצחק ולא כל יצחק וכן כל לי ולך ולו ולהם הסמוכים אצל דיבור משמשים לשון על וזה יוכיח שהרי עם יעקב לא דיבר קודם לכן:

^ב שב שמעתתא בהקדמה: יעסוק אדם בתורה ומצוות אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה כדאיתא בש"ס. והנה בפסוק ויקחו לי תרומה פירש"י לי לשמי. וצריך ביאור דבתרומה בעי לשמה יותר מבשאר מצוות ואדרבה יעסוק אפילו שלא לשמה כו' כנזכר. ונראה דבפרק הזהב פליגי רב ולוי בקנין סודר, רב סבר בכליו של קונה ולוי סבר בכליו של מקנה וקיי"ל כרב, והר"ן בפ"ק דקידושין הקשה לרב דס"ל כליו של קונה דוקא ולא של מקנה ואפילו באדם חשוב ובקידושין מסקינן דמקודשת אם נתנה היא לאדם חשוב בהאי הנאה דקיבל מינה, וע"ש שכתב ליישב וז"ל דכי אמרינן דאדם חשוב כי מקבל מתנה מקרי הנאה הני מילי היכא שמקבל מתנה גמורה, אבל כשהיא על מנת להחזיר אין הנותן מתחשב בשביל כך, ומשום דסתם ק"ס ע"מ להחזיר הוא דוקא בכליו של קונה ע"ש. ועיין בב"ח חו"מ סימן ק"ל שהוציא מזה דאם נותן ע"מ להחזיר לאדם חשוב לא מהני, אע"ג דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אין הנותן מתחשב בכך ע"ש. וכבר כתבו בתולדות יצחק ואלשיך ויקחו לי תרומה כי ראוי לומר ויתנו, וכתבו דבאדם חשוב קבלתו כנתינה והנותן הוא הלוקח כ"ש הבורא ית"ש שמה שנותנים לו כאילו לוקחים ממנו ע"ש. והנה בכל המצוות אם אומר הריני נותן פרוטה ע"מ שיחיה בני הרי זה צדיק גמור ומתנתו מתנה ואף שהיא ע"מ להחזיר, ה"ה כאן בתרומה אף אם נותן בשביל איזה פרס הוי נתינה, עדיין יקשה לנו היה לו לומר ויתנו כמ"ש בתולדות יצחק ואלשיך, ולא שייך לתרץ כמ"ש המפרשים דנתינה לאדם חשוב הוי כקבלה כיון שהוא ע"מ להחזיר וכמ"ש בשם הר"ן, לכך פירש"י לשמי, ושלא ע"מ לקבל פרס, ואז שייך ויקחו כנ"ל, וע"ש בספרי קצה"ח סי' ק"ל סק"ד. מ"מ ידמה כל איש בנפשו כי לא הצדיק עוד במעשיו עם בוראו ית', אך יצפה כי יגיע למעלה כאשר נאמר בתחילת האות שאחר זה:

^ג שה"ש רבה א' א' דבר אחר, שיר השירים, רבי איבו ורבי יהודה, רבי איבו אמר שיר חד, השירים תרין, הא תלתא. ורבי יהודה בר סימון אמר שיר השירים כלה חד, ואלין תרתין אחרניאתא מה את עבד לון, שיר המעלות לשלמה, וחד מזמור שיר חנכת הבית לדוד, סברין מימר דוד אמרן, ואת תולה בדוד, שנאמר (שיר השירים ד, ד): כמגדל דוד צוארך, אלא מה שיר השירים שלמה אמרה ותלה אותה בדוד:

המדרש, משום דחינוך הצית המקדש היי ע"י שלמה המלך ע"ה, ואיך אמר הכתוב "מזמור שיר חנוכת הצית לדוד", וע"כ דתלה לצד צדוד, ולכאורה קשה, וכי משא פנים יש צדצר, כאן ששלמה חנך הצית, ואמר ע"ז מזמור זה, מדוע לקחו ממנו המזמור הזה, ויחסו אותו אחר דוד המלך ע"ה אציו.

אכן י"ל דהנה המנוה של מלאכת המשכן לפי דעת רבותינו⁷ (תנחומא כי תשא ל"א) הי' לאחר מעשה העגל, צמ'

ימים האחרונים שהי' משה צהר, והקצ"ה נתרצה לעמו ישראל, נוה אותם שיעשו המשכן וקודם החטא היו ישראל כמלאכים שהיו הגופים נודככו, והיו כמו נשמות צלי גופים, כמו שהי' אדם הראשון קודם החטא, וכמו שהיו אצות הקדושים שאי' צוה"ק אשר נודככו גופיהם, ונעשו כמו נשמות, כמו כן היו ישראל קודם החטא, כמו שאמרו חז"ל צמסכת ע"ז⁸ (ה) צואו ונחזיק טובה לאבותינו כו', "אני אמרתי

⁷ תנחומא כי תשא ל"א: "פסל לך" אימתי ירד משה מן ההר. אמר רבי יהודה בר שלום, מאה ועשרים יום עשה משה אצל הקדוש ברוך הוא. כיצד. (שמות יט, א): "בחדש השלישי לצאת בני ישראל וגו'". בששה בחדש נתן להם עשרת הדברות, וכתוב בו, (שמות כד, טו): "ומשה עלה אל (האלהים) [ההר]". ועשה שם ארבעים יום, עשרים וארבעה מסיון וששה עשה מתמוז, הרי ארבעים יום. ירד בשבעה עשר בתמוז, ראה את העגל ושבר את הלוחות ורדה את הסרוחין שמונה עשר ותשעה עשר. וחזר ועלה בעשרים, שנאמר, (שמות לב, ל): "ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם אתם חטאתם חטאה גדולה ועתה אעלה אל ה' וגו'". וכתוב, (לא): "וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדולה וגו'". עשה שם עשרה מן תמוז וכל חדש אב, הרי ארבעים יום. עלה בראש חדש אלול כשאמר לו, פסל לך והיה נכון לבקר וגו', ויפסול וישכם משה בבקר ויעל. עשה שם אלול כלו ועשרה מתשרי וירד בעשור, והיו ישראל שרוים בתפלה ותענית, ובו ביום נאמר לו למשה, סלחתי כדבריך. וקבעו הקדוש ברוך הוא יום סליחה ומחילה לדורות, שנאמר, (ויקרא טז, ל): "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר". ומיד צוה לו למשה, ועשו לי מקדש:

וברש"י שמות ל"א י"ח ד"ה ויתן אל משה וגו': אין מקדם ומאחר בתורה – מעשה העגל קדם לצווי מלאכת המשכן ימים רבים היה – שהרי בי"ז בתמוז נשתברו הלוחות, וביום הכפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן והוקם באחד בניסן (תנחומא):

⁸ ע"ז ה. אמר ר"ל בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם שנאמר (תהלים פב, ו) אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כלכם חבלתם מעשיכם אכן כאדם תמותון וגו' למימרא דאי לא חטאו לא הוו מולדו והכתיב (בראשית ט, ז) ואתם פרו ורבו עד סיני בסיני נמי כתיב (דברים ה, כו) לך אמור להם שובו לכם לאהליכם לשמחת עונה והכתיב (דברים ה, כה) למען ייטב להם ולבניהם וגו' לאותן העומדים על הר סיני והאמר ר"ל מאי דכתיב (בראשית ה, א) זה ספר תולדות אדם וגו' וכי ספר היה לו לאדם הראשון מלמד שהראה לו הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו דור דור ופרנסיו כיון שהגיע לדורו של ר"ע שמח בתורתו ונתעצב במיתתו אמר (תהלים קלט, יז) ולי מה יקרו רעיק אל [וגו'] וא"ר יוסי אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף שנאמר (ישעיהו נז, טז) [כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף] כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי לא תימא אנו לא באנו לעולם אלא כמי שלא באנו לעולם:

אלהים אתם" כו', ולאחר החטא שעשו ישראל תשובה ותשובתם נתקבלה, הי' רצונו ית"ש שיגברו ישראל הנשמה על הגוף, השכל על החומר, בזה שיציאו זהב וכסף ונחושת, דברים גשמיים לשם ה' לצדו, בלי שום פני' אחרת, וזו יעשו נחת רוח להקב"ה, כי גם צמעשיהם הגשמי מחשבים ישראל לשם ה' ית"ש בלי שום מחשבה אחרת, וכמו שפירש"י ז"ל (שמות ל"ה ה') כל מי שלבו נדבו קרי נדיב לב, וכמו שנקרא אברהם אבינו ע"ה נדיב וכמו שפירש"י ז"ל בסוכה ד' מ"ט ע"ב שלבו נדבו להתגייר יעיי"ש, ולא הי' מחשבתו אלא לשם ה' לצדו, ועל אופן זה יעשו ישראל את המשכן, והצטיח הקב"ה "ושכנתי בתוכם", כי באופן זה מגבירים הנשמה על הגוף.

ודוד המלך ע"ה כל ימיו לרבות הלילות, הלך בעמקי מחשבותיו לצנות ציהמ"ק צחי' זו לשם ה' ית"ש לצדו, כמו שנאמר "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'", שהי' לו תשוקה זו לצנות הצית לשם ה' בכלות הנפש, ועוד אמר "לא אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה עד אמנא מקום לה', משכנות לאציר יעקב", אכן הנציח בא אליו צמנות הקב"ה, "רק אתה לא תזנה", ושלמה יצננהו, ועכ"פ ע"י תשוקתו הגדולה של דוד המלך ע"ה לצנין הצית, זנה אותה צמחשבה, צרות ולב ונפש, הגם שלא הי' לו מעשה פעולת הגשמי, כי המחשבה צחי' זו, עוד גדולה ממעשה, כמבואר בספרי קודש, וזאת הוא התכלית הנרצה בצנין ציהמ"ק הרצון ונדבת הלב, וזעת גמר שלמה המלך ע"ה צנין ציהמ"ק בפועל, ידע אשר

¹ סוכה מ"ט: דרש רבא מאי דכתיב (שיר השירים ז, ב) מה יפו פעמיק בנעלים בת נדיב מה יפו פעמותיהן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנא' (תהלים מז, י) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים: וברש"י שם ד"ה נדיב: שנדבו לבו להכיר את בוראו:

עיקר צנין הצית, עיקר הנרלה הוא צנין רוחניות, הרלון והמחשבה, וזאת לא זנה וגמר הוא, רק דוד אציו ע"י נפשו ורלונו ותשוקתו, ושפיר אמר שלמה "מזמור שיר חנוכה הצית לדוד", כי עיקר חנוכה הצית הי' ע"י דוד המלך ע"ה, כי הוא חנכו צרוח וצמחשבה, וממילא נתחנך הצנין הרוחני של ציהמ"ק ע"י דוד.

וזה שנאמר שלמה המלך ע"ה צעת חנכו, "צניתי צית זבול לך", ופרשו חכז"ל¹ (במדבר רבה י"ד ג) צנין צנוי צניתי, והוא כנ"ל כי הצנין הרוחני של

צית המקדש שהוא העיקר והתכלית כבר נגמר ע"י דהע"ה.

ושב רחמי צמד"ר נשא" פרשה י"צ צאמנע פיסקא ט' על פסוק "נוצר תאנה יאכל פריי", אין הקצ"ה מקפח שכר צרי, בכל מקום שאדם יגע, ונותן נפשו על הדבר, אין הקצ"ה מקפח שכרו, רצונך לידע שלמה זנה ציהמ"ק, שנאמר "ויצן שלמה את הצית ויכלהו", וצציל שנתן דוד נפשו על צית המקדש שנצנה, שנאמר "זכור ה' לדוד את כל ענותו" וגו', "אם אצוא באהל ציתי" וגו', "אם אתן שנת לעיניי" וגו', "עד אמנא מקום

¹ במדבר רבה י"ד ג': ביום השביעי וגו', הדא הוא דכתיב (תהלים כד, ז): שאו שערים ראשיכם וגו', את מוצא בשעה שבנה שלמה את בית המקדש בקש להכניס את הארון לבית קדשי הקדשים, ובאותה שעה דבקו שערים זה בזה, אמר שלמה עשרים וארבע רננות, מן פסוק (דברי הימים ב ו, יח): כי האמנם ישב אלהים וגו', עד (דברי הימים ב ו, מא): ועתה קומה ה' אלהים לנוחך אתה וארון עזך וגו', עשרים וארבעה פסוקים ולא נענה, חזר ואמר: שאו שערים ראשיכם והנשאו וגו', ולא נענה, חזר ואמר (תהלים כד, ט): שאו שערים ראשיכם ושאו וגו', ולא נענה, וכיון שאמר (דברי הימים ב ו, מב): ה' אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דויד עבדך, מיד נענה ונשאו שערים ראשיהם ונכנס הארון, ושרתה השכינה בבית, וירדה האש מן השמים, שכן כתיב אחריו (דברי הימים ב ז, א): וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה מהשמים ותאכל העלה והזבחים וכבוד ה' מלא את הבית. ולמה נצטער שלמה, על ידי שנתגאה ואמר (מלכים א ח, יג): בנה בניתי בית זבל לך וגו', מהו בנה בניתי, אמר רבי יעקב בריה דרב יהודה בר יחזקאל אמר בנין בנוי בניתי:

² במדבר רבה י"ב ט': דבר אחר נצר תאנה וגו', אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכר בריה, בכל מקום שאדם יגע ונותן נפשו על הדבר אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכרו, רצונך לידע, שלמה בנה בית המקדש, שנאמר (מלכים א ו, יד): ויבן שלמה את הבית ויכלהו, ובשביל שנתן דוד נפשו על בית המקדש שנבנה, שנאמר (תהלים קלב, א ה): זכר ה' לדוד את כל ענותו וגו' אם אבוא באהל ביתי וגו' אם אתן שנת לעיני וגו' עד אמצא מקום לה' וגו', ולא קפח הקדוש ברוך הוא שכרו אלא הכתיבו על שמו (תהלים ל, א): מזמור שיר חנוכה הבית לדוד, לשלמה אין כתיב כאן אלא לדוד, הוי נצר תאנה יאכל פריה.

לה" וכו', ולא קיפח הקצ"ה שכרו, אלא הכתיבו על שמו, "מזמור שיר חנוכה הצית לדוד", לשלמה אין כתיב כאן, אלא לדוד, הוי "נוצר תאנה יאכל פרי", וצ"ה שכוונתי לדעת רבותינו ז"ל, ושפיר פירש"י ז"ל לי לשמי, כי זה הוא תכלית ועיקר הרצון של המשכן והציהמ"ק לעשותה לשם ה' ית"ש לצדו, ואינו שייך כלל לומר אצל המשכן וציהמ"ק שלא לשמה, וכמו שפירש"י ז"ל מי שלצו נדצו קרי נדיב לב, והכתוב אומר כל נדיב לב, ועי"כ שוכן כבוד ה' בתוך בני ישראל.

והנה אמרו חז"ל^ט (תנחומא כי תשא ט') שנתקשה משה רבינו ע"ה צמחנית

השקל, והראה לו הקצ"ה מטבע של אש, ופירשו התוס' (חולין מ"ב. ד"ה זאת החיה) ריש אלו טריפות כי נתקשה ולא הצין אשר צמטצע של מחנית השקל יוכל אדם ליתן כופר נפשו, והראו לו מטבע של אש, פי' כנ"ל אשר הקצ"ה הראה לו אשר גם צמטצע גשמי, אם יתן אדם אותה לשם ה' לצדו, צלי שום פני' אחרת, והיא נקי' וטהורה כמו אש, עולה נחת רוח לפניו ית"ש, ואדרבה מאלו חלאי שקלים נעשים האדנים, היסוד והצקים של כל מלאכת המשכן.

ואי' צספריס הקדושים, אשר הצדיק שומר הצרית, בכל דבר מנוה אשר עושה, מדצק עלמו צפנימיות נפשו, צפנימיות המנוה, היפך הרשע

^ט תנחומא כי תשא ט' זה יתנו. אמר רבי מאיר: כמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא הכבוד והראהו למשה ואמר לו: זה יתנו, כזה יתנו:

ירושלמי שקלים ו. אלו חייבין בקלבון. >תני אלו חייבין בקלבון אחד ר"מ אומר שני קולבנות אמתניתא דרבי מאיר דאמר רבי מאיר אף על פי שאין שקלו תורה קלבנו תורה סבר ר' מאיר במי ששקלו שלם שהוא פטור מהקלבון דאמר <מתניתא דר"מ דאמר ר"מ כשם ששקלו תורה כך קלבנו תורה קסבר ר"מ בנותר שקלו שלם שהוא חייב קלבון דאמר רבי מאיר כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו זה יתנו כזה יתנו:

' חולין מ"ב. ד"ה זאת החיה מלמד שתפס הקב"ה כל מין ומין והראה למשה: והא דלא חשיב ליה בהקומץ רבה (מנחות דף כט.) גבי שלשה דברים שנתקשה משה מנורה ראש חדש ושרצים ולא חשיב נמי הא דאמר במדרש כמין מטבע אש הראה הקדוש ברוך הוא למשה דכתיב זה יתנו שמא לא חשיב אלא מידי דנתקשה אבל הני אע"פ שהראהו לא נתקשה בהן אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו הראהו הקב"ה להבחין היטב ולהודיע לישראל וכן הכא להראות לישראל איזו היא אסורה ואיזו היא מותרת:

עמלק ימח שמו, אשר חתך מילות
 וזרקן כלפי מעלה, לכן נזה הקב"ה
 "זכור את אשר עשה לך עמלק",
 והנה פרשת שקלים הוא הכנה
 לפרשת זכור, כמ"ס לעיל, ושנת
 הפסקה, הוא ג"כ הכנה לפרשת
 זכור, כמו שאמרו חז"ל^א (ספרא ויקרא א' א')
 למה הפסקות משמשות ליתן ריוח
 למשה, להתבונן בין פרשה לפרשה,
 והנה שנת קודש מציא דעת בלב
 אדם, כמו שכתב "לדעת כי אני
 ה' מקדישכם", וכמו שאמרו^ב (שבת י:)
 מתנה טובה יש לי בצית גנזי כו'

ושנת שמה, לך והודיעם, להכניס
 הדעת בלב האדם, לידע ולהודיע,
 כי קודם כל דבר הוא להשתדל
 ולמחות שמו של עמלק ימ"ס,
 ואמרו חז"ל^א (סנהדרין כ:)
 כי שלש מנות
 נצטוו ישראל בכניסתם לארץ, למנות
 להם מלך, ולמחות זרעו של עמלק,
 ולצנות להם צית הבחירה, כי אי
 אפשר לצנות ציהמ"ק קודם מחיית
 עמלק ימ"ס, וכן אנו מצפים
 בעזה"י שימחה הקב"ה את שמו,
 ואז נזכה לגאולה שלימה אשר אנו
 מצפים אליה ולצנין ציהמ"ק צ"א.

^א ספרא ויקרא א' א' כול לא היתה קריאה אלא לדיבור זה; מנין לכל הדברות שבתורה, תלמוד לומר "מאהל מועד" כל שהוא מאהל מועד הקדים קריאה לדיבור, יכול לא היתה קריאה אלא לדברות בלבד, מנין אף לאמירות ולצויו, אמר ר' שמעון, תלמוד לומר 'דיבור' 'וידבר', אף לאמירות ולצויו, יכול אף להפסקות, תלמוד לומר "וידבר", לדיבור היתה קריאה ולא להפסקות, ומה היו הפסקות משמשות, ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, והלא דברים קל וחומר, מה מי שהוא שומע מפי הקב"ה ומדבר ברוח הקדש, צריך להתבונן בין פרשה לפרשה ובין ענין לענין, על אחת כמה וכמה הדיוט הלומד מן ההדיוט:

^ב שבת י: ואמר רבא בר מחסיה אמר רב חמא בר גוריה אמר רב הונתן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר (שמות לא, יג) לדעת כי אני ה' מקדשכם תניא נמי הכי לדעת כי אני ה' מקדשכם א"ל הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה ואני מבקש ליתנה לישראל לך והודיעם:

^ג סנהדרין כ: אמר רב יהודה אמר שמואל כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו רב אמר לא נאמרה פרשה זו אלא לאיים עליהם שנאמר (דברים יז, טו) שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך כתנאי ר' יוסי אומר כל האמור בפרשת מלך מלך מותר בו ר' יהודה אומר לא נאמרה פרשה זו אלא כדי לאיים עליהם שנאמר שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך וכן היה רבי יהודה אומר ג' מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה:

(ב) ככל אשר מראה אותך וגו' וכן תעשו. ופירש"י ז"ל^ט (שמות כ"ה ט' ד"ה ככל) והוא מגמ' שבועות^{טו} ד' ט"ז ע"כ לדורות, אם יאבד אחד מן הכלים, או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שלחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם; ואם לא היה המקרא מחבר למעלה הימנו, לא היה לו לכתב וכן תעשו אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו:

של משכן הי' חמש אמות אורך וחמש אמות רוחב, והמזבח הנחושת אשר עשה שלמה לבית עולמים הי' עשרים אמות אורך, ועשרים רוחב והאו"ם הקדוש האריך כזה מאלד. חנני השי"ת כזה לומר כי צפרשת המזבח נאמר ועשית את המזבח,

^{יד} שמות כ"ה ט' ד"ה ככל אשר אני מראה אותך: כאן את תבנית המשכן, המקרא הזה מחבר למקרא שלמעלה הימנו ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך: ובד"ה וכן תעשו: לדורות (סנהדרין ט"ז), אם יאבד אחד מן הכלים, או כשתעשו לי כלי בית עולמים, כגון שלחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה, כתבנית אלו תעשו אותם; ואם לא היה המקרא מחבר למעלה הימנו, לא היה לו לכתב וכן תעשו אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו:

^{טו} שבועות ט"ז: טומאה בעזרה מנלן א"ר אלעזר כתוב אחד אומר (במדבר יט, יג) את משכן ה' טמא וכתוב אחד אומר (במדבר יט, כ) כי את מקדש ה' טמא (אם אינו ענין לטומאה שבחוץ תנהו ענין לטומאה שבפנים) וקראי מיתרי הא מיצרך צריכי דתניא ר' אלעזר אומר אם נאמר משכן למה נאמר מקדש ואם נאמר מקדש למה נאמר משכן אילו נאמר משכן ולא נאמר מקדש הייתי אומר על משכן יהא חייב שהרי משוח בשמן המשחה ועל מקדש לא יהא חייב ואם נאמר מקדש ולא נאמר משכן הייתי אומר על מקדש יהא חייב שהרי קדושתו קדושת עולם ועל משכן לא יהא חייב לכך נאמר משכן לכך נאמר מקדש רבי אלעזר הכי קא קשיא ליה מכדי משכן איקרי מקדש ומקדש איקרי משכן נכתוב או אידי ואידי מקדש או אידי ואידי משכן ומקדש למה לי שמע מינה תרתי בשלמא מקדש איקרי משכן דכתיב (ויקרא כו, יא) ונתתי משכני בתוכם אלא משכן דאיקרי מקדש מנלן אילימא מדכתיב (במדבר י, כא) ונסעו הקהתים נושאי המקדש ההוא בארון כתיב אלא מהכא (שמות כה, ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם וכתוב (שמות כה, ט) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן: ובדף י"ד: אחד הנכנס לעזרה וכו' מנא הני מילי אמר רב שימי בר חייא דאמר קרא (שמות כה, ט) ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו לדורות מתיב רבא אכל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן במכאן ואילך עבודתן מחנכתן ואמאי ונימא וכן תעשו לדורות שאני התם דאמר קרא (במדבר ז, א) וימשחם ויקדש אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה אימא אותם במשיחה לדורות או במשיחה או בעבודה אמר רב פפא אמר קרא (במדבר ד, יב) אשר ישרתו בם בקדש תלאן הכתוב בשירות השתא דכתב רחמנא אשר ישרתו אותם למה לי אי לא כתב רחמנא אותם הוה אמינא הני הוא דבמשיחה לדורות במשיחה ובעבודה דהא כתב וכן תעשו מיפט רחמנא אותם במשיחה ולא לדורות במשיחה:

^{טז} שמות כ"ה ט' ד"ה וכן תעשו לדורות אם יאבד אחד מן הכלים או כשתעשו לי כלי בית עולמים כגון שולחנות ומנורות וכיורות ומכונות שעשה שלמה כתבנית אלו תעשו אותם. ואם לא היה המקרא מחובר למעלה הימנו לא היה לו לכתוב וכן תעשו, אלא כן תעשו, והיה מדבר על עשיית אהל מועד וכליו. לשון רש"י. ולא ידעתי שיהיה זה אמת שיתחייב שלמה לעשות כלי בית עולמים כתבנית אלו, ומזבח הנחושת עשה שלמה עשרים אמה ארך ועשרים רחב (דהי"ב ד א), ור"א אמר וכן תעשו הכלים, כי בתחלה אמר ועשו לי מקדש: ועל דרך הפשט אין צורך לכל זה, אבל בא הכפל לחזוק וזרוז, אמר ועשו לי מקדש, בית וכלים כמקדש מלך ובית ממלכה (עמוס ז יג), ושכנתי בתוכם, בבית ובכסא הכבוד אשר יעשו לי שם, ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן הזה אשר אמרתי שאשכון בו בתוכם ואת תבנית כל כליו וכפל וכן תעשו כולכם בזריזות וחריצות, והוא כהכפל ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו (להלן לט לב), כי מפני שהיא צוואה אמר וכן תעשו:

ודקדק האו"ח הקדוש אמאי אמר המזבח, ולא אמר מזבח יעיי"ש, ויתכן לומר דבגמ' מנחות' ד' ק"י ע"א על פסוק צדה"י לעולם זאת על ישראל, אמר רב גידל אמר רב זה מזבח בנוי, ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ופרשו התוס' (ד"ה ומיכאל) והוא צאמת צעין יעקב"י חגיגה ד' י"ג ע"ג שהם נשמותיהם של צדיקים יעיי"ש, דהנה כל קרבן אשר אדם מקריב לה', מצואר צספרים הקדושים, אשר הוא

התקרבות והתדבקות אדם להקצ"ה, ויחשיב אדם צהצחמו את הקרבן, כי שפוך את דמו ושורף את גופו, ומוסר נפשו ונשמתו אל הקצ"ה כמו שעשה ארע"ה צהקריבו את האיל לעולה תחת יצחק בנו, ופירש"י (בראשית כ"ב י"ג ד"ה תחת בנו) ז"ל שם על כל עבודה ממנו, הי' מתפלל ואומר יהי רצון שתהא זו כאלו הוא עשוי צבני, כאלו צני שחוט, כאלו דמו זרוק, כאלו צני מופשט, כאלו הוא נקטר ונעשה דשן עכ"ל. וכן

^י **מנחות ק"י**. לעולם זאת על ישראל (דברי הימים ב ב, ג) א"ר גידל אמר רב זה מזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן ורבי יוחנן אמר אלו תלמידי חכמים העסוקין בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם אמר ריש לקיש מאי דכתיב (ויקרא ז, לז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם אמר רבא האי לעולה למנחה עולה ומנחה מיבעי ליה אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה (ולא חטאת) ולא מנחה ולא אשם אמר רבי יצחק מאי דכתיב (ויקרא ו, יח) זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם:

^י **שם ד"ה ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן**: מדרשות חלוקין יש מי שאומר נשמותיהן של צדיקים ויש מי שאומר כבשים של אש והיינו דאמרינן בשמונה עשרה בעבודה ואשי ישראל ותפלתם מהרה באהבה תקבל ברצון ויש אומרים דקאי אדלעיל והשב את העבודה לדביר ביתך ואשי ישראל. לא מצאתי יותר:

^י **עין יעקב חגיגה י"ב**: וריש לקיש אמר: שבעה, ואלו הן: וילון, רקיע, שחקים, זבול, מעון, מכון, ערבות. 'וילון' אינו משמש כלום, אלא נכנס שחרית ויוצא ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית, שנאמר: (ישעיהו מ':כ"ב) "הנוטה כדק שמים וימתחם כאהל לשבת". 'רקיע', שבו חמה, ולבנה, כוכבים ומזלות קבועים בו, שנאמר: (בראשית א':י"ז) "ויתן אתם אלהים ברקיע השמים". 'שחקים', שבו ריחים עומדות וטוחנות מן לצדיקים, (לעתיד לבא) שנאמר: (תהילים ע"ח:כ"ג-כ"ד) "ויצו שחקים ממעל ודלתי שמים פתח". (וכתיב) (שם) "וימטר עליהם מן לאכל, ודגן שמים נתן למור". 'זבול', שבו ירושלים ובית המקדש, ומזבח בנוי ומיכאל שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום, שנאמר: (מלכים א' ח':י"ג) "בנה בניתי בית זבל לך, מכון לשבתך עולמים". (ומה מקריב, וכי תעלה על דעתך שיש שם פרים וכבשים, אלא מהו מקריב, נשמתן של צדיקים).

^ב **בראשית כ"ב י"ג ד"ה תחת בנו**: מאחר שכתוב ויעלהו לעולה לא חסר המקרא כלום מהו תחת בנו על כל עבודה שעשה ממנו היה מתפלל ואומר יה"ר שתהא זו כאלו היא עשויה בבני כאלו בני שחוט כאלו דמו זרוק כאלו בני מופשט כאלו הוא נקטר ונעשה דשן:

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר זוקלה"ה זי"ע ועכי"א, אדם כי יקריב מכם, כי יקריב את עצמו ממש ע"י קרבנו, וכמו שפי' אביו כ"ק אדמו"ר זל"ה צשפ"א^{כא}, (בראשית תרל"ה) והבל הביא גם הוא, שהביא את עצמו לקרבן וכנ"ל. וגם קודם עשיית המשכן הי' כבר מוצח זה זנוי צצית המקדש של מעלה, ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו נשמותיהם של לדיקים, אשר מסרו גופם ונפשם צעוה"ז עזור רלון השי"ת, ושפיר אמר הכתוב, ועשית את המוצח, צה"א הידועה, פי' המוצח אשר כבר זנוי צשמיים תעשה למטה צחצר אוהל

מועד להקריב עליו את קרבנות ישראל על צחצי' זו. ולפ"ז לא שייך לומר על המוצח, וכן תעשו לדורות, כי המוצח הידוע כבר זנוי, ורק המוצח אשר צא צציווי השי"ת לעשותו, הוא כפי דמיון וליור המוצח, אשר כבר זנוי מלמעלה, וכפי אשר נתרצו נשמות ישראל אשר מסרו נפשם צעוה"ז על קדושת שמו ית', כן נתרצה ונתרחצ המוצח צצית המקדש תוצצ"א וכן נאמר צדה"י ויקדש שלמה וגו', כי מוצח הנחושת אשר עשה משה, לא יכול להכיל את העולה וגו', ועיין זצחיס ד' נ"ט^{כב}, והוא כנ"ל כי נתרחצ המוצח.

^{כא} בראשית תרל"ה בספר קול שמחה פי' והבל הביא גם הוא כי בקין כתיב מקץ הימים שע"י זכרון יום המיתה התעורר לשוב. אבל הבל הביא גם הוא בעודנו בחיים כו': וי"ל עוד כי עיקר הקרבן הוא שיסמוך האדם עצמו ע"ז הקרבן. ושע"ז ידבק עצמו בהש"י כי אין הקרבן עיקר המכוון. רק שהוא גורם התדבקות לקונו. וכן בכל המצות צריך להיות המכוון להתדבק ע"י. בהש"י. כי הם רק עצות כמש"כ בזוה"ק. וזש"כ הביא גם הוא. גם את עצמו עם הקרבן. ולכן נתקבל לפני הש"י כנ"ל:

^{כב} זבחים נ"ט. אמר רב מזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולין מקרא הוא בידו ושכחנוהו כי סליק מרב כהנא אשכחיה לר"ש ברבי דקאמר משום ר' ישמעאל בר' יוסי מנין למזבח שנפגם שכל הקדשים שנשחטו שם פסולין שנאמר (שמות כ, כ) וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך וכי עליו אתה זובח אלא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר אמר היינו קרא דאישתמיט ליה לרב ורבי יוחנן אמר אחד זה ואחד זה פסולין במאי פליגי רב סבר בעלי חיים אינן נדחים ור' יוחנן סבר בעלי חיים נידחין מיתבי כל הקדשים שהיו עד שלא נבנה המזבח ואח"כ נבנה המזבח פסולין נבנה דחויין מעיקרא נינהו אלא עד שלא נהרס המזבח נהרס הא איזקון להו אלא עד שלא נפגם המזבח ואחר כך נפגם המזבח פסולין ולא תרוצי קא מתרצת אימא שנשחטו והאמר רב גידל אמר רב מזבח שנעקר מקטירין קטרת במקומו כדאמר רבא מודה היה ר' יהודה בדמים הכא נמי מודה רב בדמים מאי ר' יהודה דתניא (מלכים א ח, סד) ביום ההוא קידש המלך תוך החצר וגו' כי מזבח (שעשה משה) קטן מהכיל דברים ככתבן דברי רבי יהודה א"ל רבי יוסי: ע"ב והלא כבר נאמר (מלכים א ג, ד) אלף עולות יעלה שלמה על המזבח ההוא ואילו בבית עולמים הוא אומר (מלכים א ח, סג)

והכהן הגדול צעוד אה עבודתו
 צביהמ"ק, הי' דומה ממש למלאך
 ה' וכן כתיב כי שפתי כהן ישמרו
 דעת וגו', כי מלאך ה' נצאות הוא,
 וכן אנו אומרים צקדר העבודה
 ליו"כ זכולס כמלאך מיכאל משרת,
 והכ"ג למטה צמוצח של צהמ"ק
 צקרצנותיו, ומלאך מיכאל לעמלה
 צנשמותיהם של ישראל, המה
 מכוונים, וצכל דור ודור נתרצצ
 המוצח יותר עד שהי' צימי שלמה
 עשרים על עשרים, וצצית שני ל"צ
 על ל"צ. וצעה"ט ז"ל (שמות כ"ז ה) כתצ
 על פסוק נצוצ לוחות תעשה אותו,
 וז"ל נצוצ עולה ששים, שעד ששים
 אמות יכולין להוסיף על המוצח
 עכ"ל. וכן הוא צאמת צגמ' זצחים^כ
 ד' ס"צ ע"א אף מוצח ס' אמה
 כו', מוצח מנא ידעו אר"א ראו
 מוצח צנוי, ומיכאל השר הגדול
 עומד ומקריצ עליו קרצן, והוא

כנ"ל, שע"י שנתרצה הקרצנות של
 נשמות ישראל צכל דור, אשר עלו
 לריח ניחוח לשם ה' עי"כ נתרצצ
 המוצח, וכן צדורינו צעוה"ר אשא
 הרשעים הארורים ימת שמש וזכרם
 שחטו ושרפו שש מיליון נפש
 מאחצ"י הי"ד, צטח עומד מיכאל
 השר הגדול, וקרצ על המוצח הצנוי
 צביהמ"ק של מעלה נשמותיהם של
 אלו הצדיקים, לפני מלך מלכי
 המלכים, ועי"כ נתרצצ המוצח של
 מטה צביהמ"ק תוצצ"א, ז"ל לפ"ז
 דהדרשא של וכן תעשו לדורות, לא
 קאי על המוצח, רק על שארי כלי
 צית עולמים, וצכוונה מדייק רש"י
 ז"ל ופירט כגון שלחנות ומנורות
 וכיורות ומכוונות שעשה שלמה, ואינו
 חושצ אה המוצח, מטעם הנ"ל כי
 יוכל המוצח להתרצצ, והוא רחוס
 יכפר.

ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח לה' בקר עשרים ושנים אלף וכשאתה מגיע לחשבון עולות ולמנין
 אמות זה גדול מזה אלא מהו קטן מהכיל כאדם האומר לחבירו פלוני ננס הוא ופסול לעבודה:

^כ זבחים ס"ב. אמר רב יוסף לאו היינו דתניא (עזרא ג, ג) ויכינו (את) המזבח על מכוונותיו שהגיעו לסוף
 מדותיו והכתיב (דברי הימים א כח, יט) הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל אלא אמר רב יוסף קרא אשכח ודרש
 (דברי הימים א כב, א) ויאמר דויד זה הוא בית ה' האלהים וזה מזבח לעולה לישראל כי בית מה בית ששים
 אמה אף מזבח ששים אמה בשלמא בית מינכרא צורתו אלא מזבח מנא ידעי אמר רבי אלעזר ראו מזבח בנוי
 ומיכאל השר הגדול עומד ומקריב עליו ור' יצחק נפחא אמר אפרו של יצחק ראו שמונח באותו מקום: